

ВЕСІЛЛЯ УКРАЇНЦІВ ДОБРУДЖІ: ДО ПИТАННЯ СТРУКТУРИ ТА ВАРІАТИВНОСТІ

Стаття написана на основі матеріалів етнографічних досліджень 1960 – 1990 років в Добруджі. Реконструйовані форми дошлюбного спілкування молоді, три цикли весільної обрядовості: передвесільний, власневесільний, післявесільний. Визначена структура обрядів, ключові елементи весільного ритуалу, його розвиток в поліетнічному середовищі.

Ключові слова: Добруджа, обряд, дошлюбне спілкування, весілля.

Дослідження історії і культури української діаспори в Добруджі були розпочаті понад сто років тому Федором Вовком, і продовжені тільки в 1960-х та в 1990-х роках¹. Зібрані етнографічні матеріали дозволяють простежити розвиток традиційної культури українців за більш ніж столітній період. Вони свідчать, що серед етнографічних ознак українців за межами етнічної території весільна обрядовість (в порівнянні з іншими складовими традиційної культури) за станом збереження виявилася найбільш стійкою. Однак навіть опубліковані матеріали про весілля українців потребують відповідної систематизації і узагальнень. Розглянемо результати польових досліджень в українських селах Верхній Дунавець, Гамчарка, Караорман, Кілія Веке, Крішан, Летя, Муругіль, Нижній Дунавець, Телиця. У 1960-х роках Миколою Павлюком та Іваном Робчуком досліджувались українські говори в Добруджі. У записаних ними свідченнях є інформація про систему спілкування молоді, передвесільні (договор, сватання), весільні обрядодії (головиця, комора, дарування), обрядодії післявесільного циклу (кури, купання та катання батьків). Ці матеріали відображають послідовність виконання обрядів, дають уявлення про їх зміст, а також про весільну атрибутику, весільні чини інші важливі аспекти весільного ритуалу.

В кінці 1990-х – на початку 2000-х років етнографічні дослідження українців Добруджі проводив Вячеслав Кушнір. Систематизована ним інформація відображає цикли весільної обрядовості у тій послідовності, якої дотримувались у середині 1960 – 1970-х рр., поглиблює знання про весільний обряд задунайських українців, структуру весілля, атрибутику, весільні чини, обрядовий фольклор.

Таким чином, ми маємо інформацію від представників різних поколінь: 1900 – 1920-х років народження та 1930 – 1940-х років народження. З цих свідчень ми не можемо простежити динаміку розвитку весільного обряду, оскільки вони зібрані в різних населених пунктах (за винятком Караорману), але маємо можливість у відносно повному обсязі відтворити структуру традиційного весілля, характерну для українців регіону дельти Дунаю. Воно є традиційним і складається з трьох циклів: передвесільного, власневесільного та післявесільного. Примітно, що збереглося чимало свідчень про дошлюбне спілкування молоді – підтвердження його важливості у підготовці до подружнього життя та створення сім'ї.

Як і в Україні, організацією дозвілля, регулюванням стосунків молоді займались парубочі і дівочі об'єднання (громади). Вони також дотримувались неписаного статуту, очолювались виборними особами. Так у Нижньому Дунавці пам'ятають, що керівника парубочої громади звали Березою. Основними завданнями молодіжного колективу були насамперед прийом нових членів до молодіжної громади, організація дозвілля, регулювання взаємостосунків членів громади, спілкування з представниками інших громад. Дівування і парубкування відбувалося винятково в межах визначеного колективу.

Молодь українців Добруджі сходилися на дозвілля на окремій вулиці чи частині села (магала). Таке зібрання звалось "джок", тобто гуртове гуляння, танці. Збирався "джок" зазвичай у неділю

після обіду і тривав до надвечір'я, коли з заходом сонця дівчата і хлопці мусили розходитись до дому для виконання обов'язків по господарству. У Катирлезі на тій чи іншій магалі збиралися не тільки місцеві музики, приїздили а й з Вилкового, Кілії, виконували тільки українські пісні².

Дозвілля молоді не було одноманітним і відбувалось в різних формах, так у Муруг'їлі українська молодь полюбляла зібрання, які тут називали "бал". Їх влаштовували на майдані, на базарі на Трійцю впродовж трьох днів, на Новий рік. І тут дотримувались усталених звичаїв, наприклад дівчата не мали права відмовляти парубку у танці, у разі відмови, дівчині грали "марша" і вона мусила "виходити з вокалу", тобто перебувати серед учасників балу вже не могла³. Цей тип відносять до локальних загальносільських зібрань. Молодь мала змогу спілкуватися також на храмовий празник, коли приїздили багато людей із сусідніх сіл. Коло церкви готували святковий обід і всіх кликали до столу. На великі свята сходилася вся молодь села – парубки і дівки, а також старші люди, щоб мати нагляд за своїми дітьми. Але гуляння були тільки до заходу сонця. Наприклад, у Караормані на "музику" парубки наймали сільський оркестр (бубон, гармошка, скрипка), який грав, починаючи з пообідньої пори до заходу сонця. Музики організовували щотижня і не лише влітку, а й узимку.

Для участі в молодіжних зібраннях дотримувались загальноукраїнської традиції певного вікового цензу (в окремих населених пунктах він міг варіюватися) – на бал і на джок дозволялось ходити з 15 – 17 років (з цього віку дівчаток хлопчиків починали звати парубками й дівками).

До найбільш поширених і відомих форм дозвілля та спілкування молоді у приміщенні відносяться традиційні українські вечорниці, які також побутували в українців досліджуваного регіону. Молодь по черзі сходилась, як правило, до тих хат, де були дочки, або багато дітей у родині. На вечорницях шили, вишивали, пряли. Парубки в таких роботах участі не брали, вони розважали дівчат жартами.

Традиційне весілля українців Добруджі 60-х – 70-х рр. ХХ ст. зберегло основні структурні елементи.

До передвесільного циклу обрядів належать обрядодії щодо домовленості двох родин про укладання шлюбу, організації весілля.

Парубок повідомляв своїх батьків про наміри одружитися з обраною ним дівчиною, а батьки готувались до сватання. Починали з розвідки, особливо тоді, коли парубок не був остаточно впевненим у позитивному для себе рішенні як молодої, так і її батьків. Частіше всього на таку розвідку посилали договорятися одного (Кілія Веке), або двох чоловік (Крішан, Караорман)⁴. У Караормані перед сватанням організовували змовини за участю рідні молодих (брат, дядько, зять, інші). Сторони узгоджували різні питання, але насамперед ішла мова про сватання, про день його проведення.⁵ Отже, розвідка та договір як попередня форма отримання згоди на сватання, мала підстави для існування і побутувала також в українському Подунав'ї (с. Шевченкове Кілійського р-ну, с. Першотравневе Ізмаїльського р-ну). Подібні розвідки відомі в інших українських селах Буджака: Мирне, Нерушай, Нова Іванівка, Ройлянка⁶.

Сватання як обов'язковий етап передвесільної обрядовості з деякими локальними особливостями зафіксовано повсюдно. Обов'язковими учасниками сватання були старости. Воно розпочиналося із походу старостів (двоє чоловіків, перев'язаних рушниками) і молодого до молодої. У Караормані на сватання йшли молодий з батьками, братом, його дружиною, хрещеним батьком з своєю дружиною, отже, склад учасників міг варіюватися. Старости приходили з хлібом, сіллю, могоричем, іноді приносили також солодощі (Кілія Веке)⁷.

Розмова під час сватання велася в формі діалогу старостів з батьками, а потім – мами та доньки, основний зміст якого зводився до згоди (незгоди) дівчини йти заміж за цього парубка.

На знак згоди старостів перев'язували рушниками, наречені обмінювались подарунками: наречений дарував прикраси (сережки, намисто), наречена – сорочку, матерію тощо⁸.

В українців Добруджі зафіксовано звичай, коли парубок після сватання залишався ночувати у дівчини (Караорман, Летя)⁹.

Весілля, як правило, відбувалось за два – три тижні після сватання¹⁰.

До циклу власневесільної обрядовості належать передшлюбні дії та цілий комплекс обрядів (коровайний, запросини, головиця, власне весілля, дарування та інші). Власневесільний цикл складається з обрядів переходу, учасниками яких є представники двох родів, разом зі знайомими і сусідами, представниками молодіжної громади.

Безпосередня підготовка до весілля розпочиналась у четвер з коровайного обряду – випікання коровай, лежня, шишок, калачів тощо. Шишки і калачі пекли зі звичайного тіста, коровай – із "солодкого". Для цього запрошували коровайниць, як правило, з рідні, кількістю 10 – 15 душ. Чимало традиційних елементів втрачено, так у Караормані не додержуються вимог, щодо парної кількості жінок, які не повинні бути вдовами, та мають належати лише до благополучних сімей тощо. До випікання калачів українці Добруджі кликали як заміжніх жінок, так і дівчат (дружок). У Нижньому Дунавці за звичаєм зв'язували рушником двох жінок, що місили тісто (щоб була пара): "щоб молоді не розійшлися". Жінки, що готували шишки чи коровай, не могли бути розвідними чи заміжними вдруге, тут частіше вживали назву лежінь, хоч в обрядових піснях під час його готування співали про коровай. Лежінь у цій місцевості випікали лише в молодого, а шишки – і в молодого і в молодої. Кожному, хто брав участь у випіканні коровай, давали шишку, кладучи її на рушник чи на батик (хустку), запрошуючи, таким чином, їх на весілля. У молодого робили лежінь, квадратної форми, прикрашений "шпильчаками", тобто шишками¹¹.

Відомості про запросини досить фрагментарні, але засвідчують їх варіативність. З'ясовано, що у Караормані гостей на весілля скликав перев'язаний рушником боярин: "Просив молодий, молода, приходьте на свайбу". Примітно, що боярин кликав на весілля родичів і молодого й молодої. У Нижньому Дунавці на весілля гостей запрошував староста.¹²

Дівич-вечір (головиця) як обряд прощання з дівуванням і парубкуванням майбутнього подружжя, відокремлення його від неодружених зафіксований в декількох варіантах. За одним з них в суботу напередодні весілля у молодої збиралися дівчата, нанашул, нанашка, пригощалися та відбувався обмін подарунками (Кілія Веке)¹³. У Нижньому Дунавці подібна обрядодія відбувалась в п'ятницю (хоч за українським звичаєм це мало діятись у суботу): приходили дружки 12 – 14 пар, в'язали букети для бояр. Старший боярин готував гільце, а в суботу надвечір молодий з музикантами, своєю ріднею, нанашулом, боярами, але без батьків, приходив до молодої з викупом. Їх зустрічали з хлібом-сіллю близькі родичі молодої (брат, дядько інші). Збереглося чимало деталей, на які варто звернути увагу. Зайшовши до хати, прибульці клали на стіл свій хліб, увіткнувши в нього гільце. Старший боярин розпочинав дійство викупу молодої, яку дружки ховали на покуті. Діалог між сторонами проходив у віршованій або пісенній формі. Дружки співали про відсутність молодої, а бояри їм відповідали також у пісенній формі. Узгодивши суму, старший боярин віддавав гроші дружкам, а молодий діставав наречену. Дружки роздавали боярам хусточки. Застілля відбувалось тільки в хаті, не було звичаю на подвір'ї ставити на головицю столи. Близько півночі гості розходились, зоставався лише молодий і його бояри зі своєю челяддю. Сідали за стіл кожний боярин навпроти дружки, яку обирав собі під час гулянь, танців. Так утворювались пари боярів і дружок. Хто не мав собі пари, сідав за столом на вільне місце. Бояри сиділи в шапках, адже дружки мали пришити до них букети, за які бояри сплачували гроші. Тут також кожна зі сторін, торгуючись між собою, намагалася розв'язати питання із зиском для себе. Пришивши букет до шапки, дружка накладала її бояринові на голову. А в неділю вранці вона мала обов'язок прикріпити букет і хусточку (її давала дружці молода) бояринові до лацкана. Потанцювавши ще трохи, молодь розходилися. Так закінчувалася субота (Нижній Дунавець). В інших випадках обряд викупу молодої відбувався в неділю. В Караормані головиця проходила за схожим сценарієм, хоч і з певними особливостями: разом з молодим і музикантами приходили до молодої й дівчата¹⁴.

Серед пригощань на головиці були плачинди, м'ясо, смажені кури або гуси (Кілія Веке) для приготування весільних страв шукали куховарок (Летя)¹⁵.

Власне весілля починалося в неділю. В с. Летя спочатку вінчалися в церкві, потім йшли до молодого, потім – до молодої. Ввечері знову повертались до молодого, де відбувалась "масмар" (великий стіл – рум.) – вечеря. Весілля тривало три дні, але вже на початку 60-х рр. ХХ ст., за свідченнями респондентів відбувається спрощення обрядів і скорочення їх кількості¹⁶.

У Крішані в неділю вранці молоді до церкви йшли від оселі молодого. Після вінчання поверталися до молодого, де відбувалась "маса мару" (великий стіл), за участю всіх бажаючих. Тут й обдаровували молодих¹⁷.

У Караормані за молодого йшов тільки молодий з нанашкою і нанашулом, перев'язаними навхрест двома рушниками. Нанашка з дружками співаючи вбирали молоду, а молодий взував

її в "пантохи" (черевики), поклавши туди гроші. Нанашка накладала на голову молодої вінок ("вал"). Молода в цей час сиділа на ослоні подушці, під яку клали гроші для бояр. По завершенню обряду вбирання молодої бояри виносили її на ослоні з кімнати і розподіляли між собою її гроші з-під подушки. Гроші припадали тому, хто перший до них діставався. На подушку молодої мала сісти дружка: котра першою сяде, першою після молодої заміж піде. Батьки молодої благословляли дітей, потім частіше йшли до молодого, щоб дістати благословення його батьків. Діставши благословення від батьків молодого, весілля (всі родичі й друзі, крім батьків) йшли до церкви¹⁸.

Поперед весільного поїзду несли гільце, зроблене з квіток і трьох гілок. Коли молоді з вінчання йшли до молодого їх обсипали квітками, переливали дорогу (Крішан)¹⁹.

Відмітимо деякі відмінності, що простежуються у весільній обрядовості в українських селах Дельти. Передусім це стосується послідовності обрядодій. Так, в другій половині дня молода з дружками з оселі молодого йшла додому до своїх батьків, згодом за нею приходив молодий. Дружби і дружки молодої ховали її під покривалом, яке згодом молодий піднімав і цілував молоду, а бояри в цей момент на його спині ламали прикрашений квітами калач. Або ж боярин ламав калача над головою молодого, коли молодий приходив по молоду.

Під керуванням старостів майже до вечора тривала вечеря в молодої, після цього зестра (придане) в сундуках (так тут називають скриню) складали на вози, запряжені волами чи кіньми, й рушали до молодого²⁰.

В іншому випадку перед тим, як дружки мали розходитись, молоду садовили на ослін і старша дружка разом з іншими дружками ламали калач над головою молодої. Уламки калача кидали всім до рук. Дівчата мали звичай класти їх під голову, щоб приснився суджений.

В неділю, ввечері у Нижньому Дунавці, парубки розривали гільце, розкидаючи по подвір'ю, а дівчата намагалися вхопити бодай шматочок "щоб до них хлопці ходили і гильце робили".

Збереглися обряди очищення молодої, яка є представницею чужого роду. Так, при зустрічі батьками молодого, коли він повернувся з молодою біля воріт розкладали невеличке вогнище (наприклад, із соломи), через яке молоді мали переступити. Виконавши обряд, молоді випивали по чарці вина за здоров'я один одного і цим ніби віддавали себе один одному. Батьки накидали на молодих рушник і заводили до хати, яка відтепер мала стати рідною домівкою нового члена сім'ї – молодої.

В Караормані коли до молодого привозили молоду з її зестрами, ворота зачинялись і зестри з повозками не пускали, поки рідня молодої не сплачувала могорича²¹.

Весілля в молодого проходило за своїм сценарієм. Однією з обрядодій його була "даровизна". Всі запрошені оголошували, який саме подарунок вони підносять молодим. Лише після цього в Нижньому Дунавці гостей, пригостивши їх холодцем і голубцями, частували шматочками лежня, облитими вином і посипаними цукром. В Караормані ж дарували шишками.

Закінчувався весільний день застіллям у молодого. Після дарування нанашка заводила молодих для першої шлюбної ночі, скидала з голови молодої вінок. Через деякий час вона заходила до молодих (за винятком, коли жінка виходила заміж вдруге) щоб пересвідчитись чи була молода дівкою хорошою, тобто чесною (незайманою). Якщо хороша, то варили вино з цукром (Кілія Веке)²².

Вранці гостям привселюдно демонстрували нічну сорочку, щоб довести незайманість молодої, і готували відповідний напій – "красну водку" – (горілку, забарвлену червоним), і нанашка з сорочкою молодої рушала разом з весільним почтом до батьків молодої. Якщо молода виявлялась "нечесною", то її садовили на воза і відвозили до батьків (Телиця). Але таке траплялося дуже рідко. Прихід нанашки до батьків молодої відзначали гучно. Нанашка роздавала застільникам по червоній нитці, дякуючи цим за чесність. Промовляла: "За мою фіну, що була чесна, була дівка". Такі клубочки червоних ниток мати, яка мала доньок, заготовляла заздалегідь. Всіх, хто приносив від молодого "звістку", перев'язували рушниками.

Нанашка поверталася до молодого і весілля тривало. Головними другого дня були слова: "З хліба зробили паляницю, з дівки – молодичю", тобто відбувався обряд соціалізації дівчини, яка ставала жінкою. Нанашка зав'язувала молоду, яка сиділа під час цього на ослоні, хустиною (батиком), і кликала гостей молодого до себе. Вона частувала прибулих різними стравами і повідомляла, що саме дарує молодим (теличку, гроші тощо). Це називалось "нанащення".

Згодом нанашка з молодим і його гостями йшла з музикантами до батьків молодії. Погулявши там, весь гурт – уже разом з гістьми з боку молодії – йшли до молодого. Родичі молодого стрічали сватів (так називали один одного батьки молодого і молодії) словами: "Взяли дівку, тепер ідіть побачите молодію", але показували батькам не дочку, а свашку, перебрану козою. Вона танцювала, скакала, гукала батькам: "Оце я, ваша дочка". На це мати відповідала: "Це не моя дочка. Моя була гарна, чого ви зробили її такою не бравую?" (тобто не гарною). Лише після третьої, щораз кумеднішої перебраної жінки виходила дочка з червоною хустиною на голові. Вона цілувала батькам руки і заводила їх за стіл. Тут батьки молодого і молодії проголошували що вони дарують молодому подружжю: землю, корів, овець гроші тощо. Цього дня всі гості приносили дарунки: кури, вівці, начиння тощо. Вечір закінчувався тим, що молода готувала постіль із того, що вона привезла з собою від батьків.

У понеділок в Караормані відбувався обряд обміну хлібом. Молодий приносив тещі два хліба, вона віддавала йому два своїх, які він приносив своєму батькові²³.

У вівторок батькам, які одружували останню дитину, влаштовували "вивозини". Купали у ваганах (ночвах), возили по селу тачками, вимагаючи грошей на почастунок у шинку, погрожували скинути у воду чи до криниці, у разі відмови²⁴.

У середу сходилися лише близькі родичі – розбирали посуд і речі, що їх позичали для організації весілля.

На третій день пекли плачинди, вертути, різали та варили курей, борщ і частували гостей (Гамчарка)²⁵.

Отже, весілля в українців Добруджі тривало з четверга до середи і складалося з обрядодій передвесільного, власневесільного та післявесільного циклу, що відповідає загальноукраїнській традиції. Разом з тим, слід зазначити також наявність обрядової варіативності навіть в межах означених сіл. Так, зафіксовано принаймні два варіанти запросин (боярин запрошував гостей у Караормані, у Нижньому Дунавці це робив староста). Декілька варіантів проведення дівчачого вечора (головиці) (обмін подарунками – Кілія Веке, букетами – Караорман, проведення у п'ятницю з викупом молодії у Нижньому Дунавці). Регіональні відмінності в обрядовості українців Добруджі відображені і в послідовності виконання обрядодій, наприклад ламання калача (над головою молодого, молодії).

У передвесільному циклі особливого значення надавалось розвідці (договору), що свідчить про її значиму роль при укладенні шлюбу, особливо у випадках, коли парубок не знав про наміри батьків видати за нього свою доньку. Водночас це є підтвердженням важливої ролі батьків при досягненні остаточної згоди на шлюб.

Сватання зберігається як обряд функціонально-санкціонуючого характеру, його складовою є договір – обговорення питань організації і проведення весілля. Алегоричні мотиви під час проведення діалогу старостів з батьками дівчини поки що не зафіксовані, отже, попередньо можна вважати, що в середині ХХ ст. вони вже були такими, що втрачені.

Залишком давньої форми пробних шлюбів є звичай, за яким парубок після сватання залишався в оселі молодії до весілля, аналогічні традиції зафіксовані у молдован Буджака (с. Борисівка Татарбунарського р-ну).

У структурі власневесільного циклу відсутні традиційні для українців обрядодії з барвінком, у коровайному обряді для приготування весільного печива запрошували рідню й сусідів і не зважали на стан сім'ї. До наслідків трансформації відноситься звичай запрошувати для випікання калачів дівчат (дружок).

У післявесільному циклі збереглися обрядодії вшанування батьків, після одруження останньої дитини (обжинки).

Відмітимо наявність архаїчних елементів магічного спрямування –переливання водою дороги перед молодими, очищення вогнем, використання рушників, весільного гільця, квіток.

Наявну варіативність змісту та послідовності обрядодій весілля українців Добруджі можна вважати відображенням регіональної специфіки, притаманної традиційному українському весіллю, перенесеної до Добруджі переселенцями з різних регіонів України.

Таким чином, українці поза межами своєї етнічної території, не зважаючи на іноетнічне оточення, в середині ХХ ст. зберігали основні традиційні форми спілкування молоді, ключові структурні елементи весільного ритуалу.

¹ Лупулеску [Вовк Ф.]. Русские колонии в Добрудже (историко-этнографический очерк) // Киевская старина. – Т. XXIV. – 1889. – С. 117 – 154, 314 – 336, 685 – 704; Сведения о задунайских запорожцах в 1826 году / / Киевская старина. – Т. XI. – 1891; Кондратович Ф. [Вовк Ф.]. Задунайская Сечь (по местным воспоминаниям и рассказам) // Киевская старина. – Т. V. – 1883. – С. 27 – 66, 269 – 300, 728 – 773; Бачинський А.Д. Січ Задунайська. 1775 – 1828. – Одеса, 1994; Пономаренко Н., Сергієнко Г. Задунайська Січ (1775 – 1828 рр.) // Козацькі Січі (нарис з історії українського козацтва XVI – XIX ст.) – Київ – Запоріжжя, 1998; Кушнір В. Українці за Дунаєм. – Одеса, 2002. – 138 с.; Павлюк М., Робчук І. Українські говори в Румунії: діалектні тексти. – Едмонтон – Львів – Нью-Йорк – Торонто, 2003. – 698 с. та інші.

² Кушнір В. Вказ. праця. – С. 82 – 83.

³ Там само. – С. 81 – 82.

⁴ Павлюк М., Робчук І. Вказ. праця. – С. 553, 572, 608.

⁵ Кушнір В. Вказ. праця. – С. 84.

⁶ Кушнір В.Г., Петрова Н.О. Весільна обрядовість українців південно-західної України: порівняльний аналіз // Проблеми етнології, фольклористики, мистецтвознавства Поділля та Південно-Східної Волині: історія і сучасність. Науковий збірник. – Кам'янець-Подільський, 2002. – С. 120, 126; Петрова Н.О. Обряди передвесільного циклу: за матеріалами етнографічних досліджень українського населення Одещини // Археология и этнология Восточной Европы: материалы и исследования. – Одесса, 1997. – С. 337.

⁷ Павлюк М., Робчук І. Вказ. праця. – С. 553.

⁸ Павлюк М., Робчук І. Вказ. праця. – С. 553; Кушнір В. Вказ. праця. – С. 84.

⁹ Павлюк М., Робчук І. Вказ. праця. – С. 565, 609.

¹⁰ Там само. – С. 565.

¹¹ Кушнір В. Вказ. праця. – С. 85 – 86; Павлюк М., Робчук І. Вказ. праця. – С. 553.

¹² Кушнір В. Вказ. праця. – С. 86.

¹³ Павлюк М., Робчук І. Вказ. праця. – С. 553.

¹⁴ Кушнір В. Вказ. праця. – С. 86 – 89.

¹⁵ Павлюк М., Робчук І. Вказ. праця. – С. 555 – 565.

¹⁶ Там само. – С. 565 – 566.

¹⁷ Там само. – С. 572 – 573.

¹⁸ Павлюк М., Робчук І. Вказ. праця. – С. 609; Кушнір В. Вказ. праця. – С. 89 – 90.

¹⁹ Павлюк М., Робчук І. Вказ. праця. – С. 572.

²⁰ Кушнір В. Вказ. праця. – С. 91; Павлюк М., Робчук І. Вказ. праця. – С. 609.

²¹ Павлюк М., Робчук І. Вказ. праця. – С. 610.

²² Там само. – С. 554.

²³ Павлюк М., Робчук І. Вказ. праця. – С. 611.

²⁴ Кушнір В. Вказ. праця. – С. 95; Павлюк М., Робчук І. Вказ. праця. – С. 554.

²⁵ Павлюк М., Робчук І. Вказ. праця. – С. 622.

Статья написана на основе материалов этнографических исследований 1960 – 1990 годов в Добрудже. Реконструированы формы добрачного общения молодежи, три цикла свадебной обрядности: предсвадебный, собственно свадьба, послесвадебный. Определена структура обрядов, ключевые элементы свадебного ритуала, его развитие в полиэтнической среде.

Ключевые слова: Добруджа, обряд, добрачное общение, свадьба.

In the article on the basis of the ethnographic materials the research of Ukrainian traditional wedding rites of Dobrudja region of 60 – 90th of XX century is made. The forms of youth' relations before wedding are determined, three cycles of wedding rite – pre-wedding, the wedding and after wedding. The typological and structural peculiarities of rites and their development in the polytechnic environment are elucidated, the local differences between them are determined.

Key words: Dobrudja, ritual, pre-wedding communication, wedding.